

Till:
Socialdepartementet
103 33 Stockholm
s.remissvar@regeringskansliet.se
Diariernr: S2020/06592

Svenska Röda Korsets yttrande över slutbetänkandet av utredningen Framtidens socialtjänst: Hållbar socialtjänst - En ny socialtjänstlag, SOU 2020:47

Svenska Röda Korset har beretts tillfälle att lämna synpunkter på SOU 2020:47 och vill med anledning av detta framföra följande:

Sammanfattning av Svenska Röda Korsets synpunkter

- Svenska Röda Korset tillstyrker förslaget om att en ny socialtjänstlag ska ersätta den nuvarande lagen. Som utredningen lyfter fram finns utmaningar med en återgång till en ramlagsutformning. Svenska Röda Korset lämnar därför synpunkter nedan och rekommendationer i syfte att minska risken för negativa konsekvenser och stärka att leva upp till de övergripande målen, den förebyggande ambitionen och det utökade barnrättskyddet.
- Svenska Röda Korset välkomnar förslagen att jämlikhet och jämställdhet inkluderas i övergripande mål, att ett förebyggande perspektiv ska genomsyra verksamhetsområdet på samtliga nivåer, samt att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig. För att öka förutsättningarna för ett tydligt genomslag av förändringarna rekommenderas att kommande lagförslag innehåller ett tydligare brukarperspektiv och fokus på insatser vid hemlöshet samt förtydligande om *hur* man ska gå till väga för att uppnå tillgängligheten.
- Svenska Röda Korset instämmer i utredningens förslag om samhällsplanering och att bygglagen kompletteras med krav på hänsyn till sociala aspekter samt inriktning för långsiktig utveckling av den sociala

miljön. Dock anser Svenska Röda Korset att vikten av boendes delaktighet och samverkan med civilsamhället bör förtydligas samt att lagförslaget bör inkludera Socialtjänstens roll i kommunens krisberedskap och bostadsförsörjningsplanering. Likaså anser Svenska Röda Korset att förslaget om planering av insatser tydligare ska kopplas till bostadsförsörjningsplanering.

- Svenska Röda Korset välkomnar förslaget om krav på ett respektfullt bemötande och förslaget att en ny bestämmelse införs i socialtjänstlagen om att verksamhet ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Svenska Röda Korset anser att lagförslaget bör tydliggöras gällande professionens roll för *all* personal som verkar och fattar beslut inom socialtjänsten.
- Svenska Röda Korset värdesätter utredningens resonemang kring behovet av ett mer ändamålsenligt och vägledande begrepp än skälig levnadsnivå. Dock hade det varit önskvärt med en närmare analys om konsekvenserna av att införa begreppet *goda* levnadsförhållanden. Lydelsen *goda* levnadsförhållanden går i linje med det förebyggande perspektivet och ett stärkt barnrättsskydd och det är inte klarlagt i utredningen att detta nödvändigtvis behöver vara kostnadsdrivande i ett mer långsiktigt perspektiv.
- Svenska Röda Korset välkomnar utredningens förslag om att det införs en ny bestämmelse som anger att socialnämnden får tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning. Dock vill Svenska Röda Korset särskilt betona vikten av att lämplig myndighet ges i uppdrag att följa upp och utvärdera arbetet med förslaget. Svenska Röda Korset välkomnar även förslagen gällande utformning av insatser till enskilda.

- Svenska Röda Korset välkomnar ansatsen med ett förtydligt barnrättsperspektiv men anser att behovet av barnombud är klarlagt och att förslag att införa ett barnombud på lokal nivå bör föras fram av regeringen.
- Vad gäller reglering av äldreomsorgen hänvisar Svenska Röda Korset till Corona-kommissionens delbetänkande och förslaget om att utreda en ny äldreomsorgslag som kompletterar socialtjänstlagen och som reglerar vård och omsorg till äldre.
- Svenska Röda Korset anser att regeringen i kommande lagförslag bör inkludera förslag om socialt ansvarig samordnare i varje kommun för att säkerställa kvalitet och hållbarhet.
- I uppdraget att se över socialtjänstlagen ingick inte att se över de delar som avser ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd) och regelverk kopplat till det. Svenska Röda Korset möter ett ökat behov av att bistå människor i utsatthet med grundläggande behov som mat, hygien och tak över huvud, vilket tyder på en otillräcklighet i nuvarande socialtjänstlags utformning eller tillämpning. Svenska Röda Korset rekommenderar därför att regeringen tillsätter en tilläggsutredning för att se över även det ekonomiska biståndet inom Socialtjänstlagen.
- Utöver synpunkterna på det som direkt ingått i utredningens uppdrag önskar Svenska Röda Korset lyfta rekommendationer baserat på behov identifierade i våra verksamheter. I Sverige ges viss sjukvård och uppföljande vårdinsatser även av kommuner. Svenska Röda Korset möter därför personer som är i behov av kommunala insatser till följd av olika sjukdomsförlopp men där vi ser att man nekats behövliga insatser. Svenska Röda Korset föreslår att man i kommande sociallagstiftning betonar vikten av att säkerställa kommunala vårdinsatser för papperslösa samt att rätten till bistånd för personer vars bistånd regleras enligt Lag (1994:137) om

mottagande av asylsökande med flera (LMA), bör klargöras. Svenska Röda Korset anser även att den kommande socialtjänstlagen bör kompletteras med lagstadgade skyldigheter att arbeta med barn som anhöriga.

Svenska Röda Korsets utgångspunkter i dessa frågor

Svenska Röda Korset är en neutral, självständig och opartisk humanitär organisation vars uppdrag är att förhindra och lindra mänskligt lidande, skydda liv och hälsa och säkerställa respekt för varje människas värde.

Som nationell rödakorsförening i Sverige har Svenska Röda Korset en stödjande roll till myndigheterna. Svenska Röda Korsets yttrande och synpunkter på slutbetänkandet baseras på samlade erfarenheter och kunskaper utifrån denna roll och verksamheter inom följande områden:

Verksamheter inom migration

Svenska Röda Korset har lång erfarenhet av arbete för och med människor på flykt globalt, nationellt och lokalt. Vi har under lång tid varit en aktiv del av och nära följt den svenska migrations- och asylpolitiken, vi har en avsiktsförklaring med Migrationsverket och vi har lokala verksamheter över hela landet för människor i migration, vi möter asylsökande, papperslösa, eu migranter, ensamkommande barn och unga och nyanlända familjer.

Verksamheter inom Hälsa och vård

Svenska Röda Korset har i mer än 35 år bedrivit behandling för personer med traumatiska upplevelser av krig, tortyr och flykt på sex olika behandlingscenter runt om i landet. Vi erbjuder också vårdförmedling för papperslösa och andra migranter som riskerar att falla utanför samhällets skyddsnät.

Sociala verksamheter

Svenska Röda Korset har sociala verksamheter som riktar sig till en bred målgrupp, vi har bland annat anhörigstöd, besöksverksamhet för äldre och verksamheter för att

motverka ofrivillig ensamhet och besök på häkten. Runt om i landet finns även olika insatser för att motverka hemlöshet och tillgodose grundläggande humanitära behov som mat, kläder, hygien och tak över huvud. Svenska Röda Korsets har även ett särskilt fokus i socioekonomiskt utsatta områden. Arbetet fokuserar på hälsofrämjande arbete, insatser för ökad trygghet och en ökad förmåga att förebygga och återhämta sig vid kris och oro. Boendes delaktighet i sin egen och områdets utveckling är centralt i allt arbete.

Krisberedskap

Svenska Röda Korset har även lång erfarenhet av att agera i kris, såväl internationellt som i Sverige och är en av arton frivilliga försvarsorganisationer i Sverige.

Svenska Röda Korsets synpunkter

4.1.1 En ny Socialtjänstlag:

Svenska Röda Korset ser precis som utredningen också lyfter fram, att det finns utmaningar med återgången till att socialtjänstlagen ska ha karaktär av ramlag, och att det ger mer frihet till kommunerna att avgöra vilka insatser som ska erbjudas. Vi ser redan stora kommunala skillnader och det finns en risk att dessa förstärks vilket kan få negativa samhällsliga konsekvenser. Det är Svenska Röda Korsets erfarenhet att de brister och svårigheter som socialtjänsten på många håll tampas med bottnar i resursbrist och ekonomiska prioriteringar. Med mindre detaljstyrning befarar vi att kommunernas ekonomiska förutsättningar kommer att styra beslut om insatser och innebära kommunala skillnader i större utsträckning. *Svenska Röda Korset tillstyrker förslaget om att en ny socialtjänstlag ska ersätta den nuvarande lagen, men betonar vikten av att bevaka och skapa förutsättningar så att det inte blir för stora skillnader i kommunernas praxis och att lagförslagets ambition om att vara hållbar, ha ett förebyggande perspektiv, vara lättillgänglig och ha ett stärkt barnskydd kan uppnås av samtliga kommuner i Sverige.*

7.2.3 – 4 De övergripande målen – Jämlikhet och Jämställdhet:

I arbetet med människor i utsatta livssituationer ser Svenska Röda Korset allvarliga konsekvenser av bristande jämlikhet och jämställdhet, det handlar dels om de levnadsvillkor man har, dels om olika former av övergrepp och hot man upplever men även om det stöd och den tillgång till insatser, vård och behandling man får.

Därför välkomnar Svenska Röda Korset förslaget om att Socialtjänsten ska främja människornas jämlika och jämställda levnadsvillkor samt förslaget om att Regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att göra en fördjupad beskrivning och analys av aspekter av genusbias inom socialtjänstens område.

7.3.4 Ett förebyggande perspektiv:

Svenska Röda Korset möter ofta människor i svårt utsatta situationer där vi ser att förebyggande insatser hade kunnat förhindra stort lidande. Vi möter även många barn och unga i familjer med svåra levnadsförhållande där förebyggande insatser kan göra stor skillnad för barnen, säkerställa goda uppväxtvillkor och motverka riskerna med mer komplex problematik senare i livet. Precis som utredningen lyfter fram kan sociala investeringar i ett tidigt skede vara samhällsekonomiskt mer lönsamt. Genom att investera i tidiga, förebyggande insatser minskar behovet av större och mer ingripande insatser. Kriminalitet och social oro kan även minska genom sociala investeringar och förebyggande insatser. Svenska Röda Korset har genom vårt arbete i socioekonomiskt utsatta områden sett hur hälsofrämjande insatser, samverkan mellan socialtjänst, andra kommunala verksamheter och organisationer från civilsamhället ger positiv effekt. Vi vill här lyfta vikten av ett *delaktighetsperspektiv*, att man sätter målgruppen i fokus och garanterar att det förebyggande arbetet utgår från deras perspektiv och identifierade behov vilket vi inte tycker att utredningen är tillräckligt tydlig med.

Svenska Röda Korset har sett hur hemlöshet och vräkningar har ökat de senaste åren och hur socialtjänstens insatser vad gäller hemlöshet har blivit mer restriktiva. Vid så kallad strukturell hemlöshet har man i flera kommuner infört rutiner som innebär att de som drabbats tvingats söka nödbistånd för korta perioder i taget och vi möter

barnfamiljer som tvingas flytta runt mellan olika tillfälliga boenden. Att barn växer upp under dessa otrugga förhållanden kommer att ha långtgående konsekvenser för dem liksom för samhället. När våra patienter på Röda Korsets behandlingscenter för krigsskadade och torterade har en instabil social situation handlar det oftare idag än tidigare om bostadsrelaterad problematik. För våra patienter och deras anhöriga är tryggheten i att ha ett stabilt boende av stor betydelse för att bättre tillgodogöra sig behandling och vård, vilket i sig påverkar möjligheten till bättre integration.

Svenska Röda Korset välkomnar det förebyggande perspektiv som utredningen föreslår och det är Svenska Röda Korsets rekommendation att det förebyggande perspektivet som föreslås innebär att barn garanteras ett tryggt boende under uppväxten och att insatser vid hemlöshet prioriteras utifrån ett förstärkt förebyggande perspektiv.

7.4.3 En lätt tillgänglig Socialtjänst:

Svenska Röda Korset välkomnar utredningens förslag om att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig för de som är i behov av dess stöd. Det beskrivs i utredningen att bestämmelsen endast ska gälla en övergripande inriktning och att det framförallt handlar om socialtjänstens organisation och planering. Det framhålls att tillgänglighet handlar om att socialtjänsten tillhandahåller information om sin verksamhet samt att det ska vara lätt att ta och ha kontakt med verksamheten. Ett exempel som framhålls är socialtjänstens uppsökande arbete. Detta är dock ett arbete som redan utförs och regleras i nuvarande lagstiftning. Vi ställer oss därför frågande till bristen på detaljer i utredningen gällande hur tillgängligheten ska regleras i en ny socialtjänstlag. Det hade varit önskvärt med en tydligare analys eller ett utredningsunderlag som presenterade vad tillgänglighet är och vad en ökad tillgänglighet skulle innebära för de som är i behov av socialtjänstens stöd.

Personer som utsatts för svåra traumatiska upplevelser, våld, hot etc. kan ha svårt med myndighetskontakter vilket leder till stress, oro och osäkerhet. Särskilt utsatta är personer som utsatts för våld och hot direkt från myndighetspersoner, till exempel tortyröverlevare. Detta kan leda till att man inte vill, kan eller vågar kommunicera sina behov. På Röda Korsets behandlingscenter samverkar vi ofta med personal inom

myndigheter, vårdgivare och ideella verksamheter för att patienter ska få den hjälp och rehabilitering de behöver. Under 2019 såg vi en kraftig nedskärning av Arbetsförmedlingens insatser vilket tydligt drabbat patienter. Många vet idag inte vilket kontor de tillhör, vem som är deras handläggare eller vilken planering som finns för att de ska kunna bli självförsörjande. Socialtjänsten har sedan dess en än mer central betydelse för att nyanlända, traumatiserade flyktingar ska kunna uppnå den yttre stabilisering de är i behov av för att må bättre och därmed kunna integrera sig i samhället. Vi erfar att patienternas kontakt med socialtjänsten, oftare nu än för några år sedan, inte alltid fungerar på ett sätt som uppfyller lagstiftningens intentioner. Vi möter patienter som ställs inför höga krav som inte matchar personens förmåga eller heller är begripliga när information inte är översatt eller tolkad. Utifrån vår erfarenhet blir tröskeln allt högre när det gäller att ens få sin ansökan om bistånd prövad. Inom ramen för psykosocialt stöd på Röda Korsets behandlingscenter får patienter därför i många fall hjälp av kurator med att kontakta socialkontor och med att skicka in skriftliga ansökningar om bistånd samt formulera överklagande av beslut.

I bostadsområdet Lindängen i Malmö har Svenska Röda Korset ett mångårigt samarbete med socialtjänsten som utgår från en verksamhet vid namn Framtidens hus. Genom detta samarbete har socialtjänsten blivit mer tillgänglig, det anses inte vara lika stigmatiserande att ta kontakt och det har bidragit till en ökad tillit till socialtjänsten. I andra områden ser vi en annan utveckling där all service centraliseras vilket har negativa effekter och skapar ett avstånd och fler hinder för att få kontakt och rätt stöd.

Sammanfattningsvis vill Svenska Röda Korset tillstyrka förslaget om en lätt tillgänglig socialtjänst men rekommenderar att regeringen tar ett tydligare brukarperspektiv i kommande lagförslag och förtydligar hur man ska gå till väga för att uppnå tillgängligheten.

9.4.5 Samhällsplanering:

Svenska Röda Korset har verksamheter i 25 bostadsområden som klassas som socioekonomiskt utsatta. I vårt arbete med boendes delaktighet och hälsofrämjande

insatser har vi sett hur viktig samhällsplaneringen är och vi har flera gånger sett glapp i samhällsplanering och byggprocess. Tillgång till service, barnomsorg, skola, grönområden, funktionella och trygga bostäder är avgörande för dessa områdens framtid. Svenska Röda Korset instämmer därför i utredningens förslag om att bygglagen kompletteras med ett krav på att kommunen vid sin planläggning ska ta hänsyn till sociala aspekter samt att översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den sociala miljön.

Svenska Röda Korset framhåller dock även att den kommunala krisberedskapen bör ses som en del av den övergripande samhällsplaneringen och att socialtjänsten har en roll att fylla även här. Det är centralt att det kommunala krisberedskapsarbetet involverar hela kommunens organisation och att kommunen i sin styrning av dessa kan säkerställa att arbetet med krisberedskap får genomslag i hela verksamheten. Socialtjänsten har förutsättningar att tidigt uppmärksamma sociala problem och annan ogynnsam utveckling i kommunen. Genom att beakta och ta hänsyn till sociala aspekter och den sociala miljön i samhällsplaneringen kan planeringen i större utsträckning bidra till att främja människors jämlikhet och levnadsvillkor. I detta sammanhang ser vi att socialtjänsten bör göras delaktig i genomförandet av de kommunala risk- och sårbarhetsanalyserna. I varje kris behöver man identifiera var insatser behöver sättas in, och vilka som är drabbade. En erfarenhet som Svenska Röda Korset och den Internationella rödakors- och rödahalvmånerörelsen har är att de som upplever störst utsatthet ofta är de som hörs och märks minst. Såväl i den nuvarande socialtjänstlagen som i utredningens förslag ska den kommunala socialtjänsten ”göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen” samt ”medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen.” Det finns i dagsläget dock inga särskilda krav på hur kommunerna ska följa denna bestämmelse. Det finns inte heller riktlinjer eller vägledningar kring vilken form eller vilket innehåll detta arbete ska ha konkret – eller att hur detta ska förhållas till kommunernas arbete med risk- och sårbarhetsanalyser.

Svenska Röda Korset välkomnar förslagen gällande samhällsplanering och vill betona vikten av boendes delaktighet och samverkan med civilsamhället i

samhällsplanering samt rekommendera att regeringen i lagförslaget inkluderar kommunens krisberedskap som en del av den samhällsplanering socialtjänsten ska vara medverkande i.

10.2.3 Planering av insatser:

Utredningen beskriver att planeringen av insatser bör knytas nära samman annan planering i kommunen, bland annat det förebyggande arbetet och bostadsförsörjningsplaneringen. I utredningen saknas dock en beskrivning av hur detta ska planeras för att möjliggöra tidiga och förebyggande insatser från socialtjänsten sida. Det beskrivs också i förslaget att samverkan ska ske med andra huvudmän, men inte *hur* denna samverkan ska utformas för att detta ska vara möjligt och faktiskt förverkligas.

Svenska Röda Korset välkomnar förslaget om att kommunen ska planera sina insatser inom socialtjänsten, i allmänhet och till enskilda, men rekommenderar att regeringen i kommande lagförslag förtydligar hur planering av insatser ska knytas till bostadsförsörjningsplaneringen.

13.2.5 Bemötande:

Bemötandet formar kvalitén på stödet och relationen och påverkar därmed möjligheten till socialt förändringsarbete. Bemötandet påverkar också känslan av välbefinnande och psykisk hälsa. Det är positivt att utredningen lyfter och synliggör maktförhållandet som finns i relationen mellan Socialtjänsten och de enskilda och själva mötet och hur det kan bidra till att psykiskt lyfta eller sänka individer. I möten med personer inom Röda Korsets verksamheter vet vi att utsatta och särskilt traumatiserade personers tillit till andra människor ofta brister. För att ett gott bemötande ska kunna praktiseras i mötet behöver personal inom socialtjänsten ha tillräcklig kompetens i vad det innebär att leva i utsatthet, med psykisk ohälsa, vad det innebär att vara nyanländ i Sverige etc. Svenska Röda Korset föreslår att kompetensförsörjning och förutsättningar för gott bemötande säkerställs, för att utredningens förslag ska vara genomförbara. Kunskap om berörda personers individuella förutsättningar såsom språk, kultur och psykisk hälsa och trauma är

viktiga delar som påverkar mötet. Det är även positivt att utredningen föreslår ökad kompetens gällande hur normer och värderingar påverkar kvalitén på mötet. Utbildningsinsatser, handledning och en arbetskultur som ger plats för reflektion är som utredningen föreslår viktiga redskap för att höja och bibehålla kompetens. Reflektion och kommunikation på arbetsplatsen kring bemötande välkomnas som en mycket viktig del av arbetet för att erbjuda gott bemötande. Uppföljning av hur arbetet med ett gott bemötande fungerar i landets socialtjänster välkomnas som väsentligt för att säkerställa efterlevande av målet om respektfullt bemötande utifrån den enskildes behov och förutsättningar.

Svenska Röda Korset välkomnar förslaget om krav på ett respektfullt bemötande.

14.3.1 En kunskapsbaserad socialtjänst:

Utredningen gör gällande att den under arbetets gång återkommande har uppmärksammat på frågan om professionens begränsade handlingsutrymme gällande beslutanderätt i individärenden när förtroendevalda nämndemän är beslutsfattare, exempelvis vid beslut om att skydda ett barn enligt lagen om vård av unga (LVU). Utredningen konstaterar även att beslutsordningen är av vikt när det gäller kvalitetsutveckling och rättssäkerhet i socialtjänsten. Trots detta tar inte utredningen ställning i frågan om hur socialtjänsten ska kunna bedrivas med vetenskap och beprövad erfarenhet om förtroendevalda kommunpolitiker utan kunskap om socialt arbete ska fatta beslut i komplexa individärenden. Det är anmärkningsvärt att utredningen väljer att tolka att det inte ingår i uppdraget eftersom det inte uttryckligen står i direktiven. Frågan är central och avgörande för kvalitetsutvecklingen inom socialtjänsten. Därför bör detta inte utredas av en framtida eventuell utredning utan omgående beredas av Regeringskansliet och ingå i den kommande propositionen.

Svenska Röda Korset välkomnar förslaget om en kunskapsbaserad Socialtjänst men anser att regeringen i lagförslaget bör tydliggöra sitt ställningstagande gällande professionens roll för all personal som verkar och fattar beslut inom socialtjänsten.

16.4.2 Ett mer ändamålsenligt begrepp än skälig levnadsnivå:

Det är Svenska Röda Korsets erfarenhet och uppfattning att genom att garantera trygga, goda levnadsförhållanden, särskilt för barn och unga, så kan vi motverka både befintliga och framtida sociala problem och social oro. Utredningen beskriver också i kapitlet om socialtjänstens mål att ”Sociala investeringar kan ur ett strategiskt perspektiv bidra till att minska utanförskapet i samhället och förbättra den offentliga sektorns effektivitet”.¹ Utifrån det genomgående förebyggande perspektiv som utredningen föreslår samt det stärkta barnrättsskyddet torde det vara av hög prioritet att säkerställa barns levnadsförhållanden och förutsättningar i livet och man borde därför räkna på kostnader i ett långt perspektiv. Svenska Röda Korset anser att konsekvenser av och kostnader för att införa lydelsen goda levnadsförhållanden borde ha utretts och analyserats närmare.

Svenska Röda Korset värdesätter utredningens resonemang kring behovet av ett mer ändamålsenligt och vägledande begrepp än skälig levnadsnivå. Dock hade det varit önskvärt med en närmare analys om konsekvenserna av att införa begreppet goda levnadsförhållanden. Lydelsen goda levnadsförhållanden går i linje med det förebyggande perspektivet och ett stärkt barnrättsskydd och det är inte klarlagt i utredningen att detta nödvändigtvis behöver vara kostnadsdrivande i ett mer långsiktigt perspektiv.

17.3.1-8 Insatser utan behovsprövning:

Svenska Röda Korset är generellt positiva till förslaget om insatser utan behovsprövning då vi ser möjliga goda effekter vad gäller tillgänglighet, förebyggande arbete och samverkan med civilsamhället. Vi identifierar dock även risker vad gäller skillnader i vad kommuner kommer att erbjuda för insatser samt risker vad gäller rättssäkerhet och oseriösa utförare, vilket även utredningen lyfter fram. Svenska Röda Korset har verksamheter över hela landet och ser redan idag stora skillnader i vilka insatser kommuner erbjuder till utsatta grupper, ett exempel

---

¹ SOU 2020:47: 378

är stödet till ensamkommande barn och ungdomar som varierat mycket från kommun till kommun, vilket har allvarliga konsekvenser då vissa kommuner i väldigt hög grad nekar gruppen stöd. Det har lett till konsekvenser som hemlöshet, psykisk ohälsa, missbruk och kriminalitet.² För att förslaget om insatser utan behovsprövning ska få önskad effekt och vara hållbart ser vi funktionen Socialt ansvarig samordnare som en nödvändig roll att införa för att säkerställa kvalitet och rättssäkerhet.

Svenska Röda Korset välkomnar förslagen om insatser utan behovsprövning, vi betonar även vikten av uppföljning och utvärdering av ett sådant förändrat arbetssätt.

18.2-4 Utformning av insatser till enskilda:

Förslagen som innebär att insatser ska utformas så att de stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv, stärka den enskildes möjligheter att leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, och vid insatser i boendet så långt det är möjligt, ge brukaren möjlighet att kunna välja när och hur insatser i boendet ska ges, stämmer väl överens med de behov av förändringar som Svenska Röda Korset ser. En person som är i behov av insatser från Socialtjänsten har ofta en väldigt utsatt position och upplever avsaknad av makt och möjligheter att påverka sitt liv. De föreslagna förändringarna befäster vikten av att socialtjänstens insatser bidrar till en förändring som ökar egenmakt och välbefinnande.

Svenska Röda Korset välkomnar förslagen rörande utformningen av insatser till enskilda och instämmer i bedömningen att det behöver bli tydligare för enskilda, huvudmän och utförare vilka krav som ska gälla vid insatser till enskilda och vad de kraven innebär vid olika typer av insatser.

---

²Mitt liv räknas. Den humanitära situationen för ensamkommande barn och unga i Sverige. En undersökning av Svenska Röda Korset. 2020
<https://www.rodakorset.se/globalassets/rodakorset.se/dokument/om-oss/fakta-och-standpunkter/rapporter/humanitara-situationen-ensamkommande-roda-korset.pdf>

19.1-10 Förtydligt barnrättsperspektiv:

Svenska Röda Korset ser hur barn i familjer som lever i utsatta situationer far särskilt illa och finner det mycket angeläget att stärka barnet i kontakten med socialtjänsten. Vi är därför positiva till det förstärkta barnrättsperspektiv som utredningen föreslår och de presenterade förslagen inom ramen för detta. Svenska Röda Korset betonar vikten av att alla barn inkluderas och omfattas av det stärkta barnrättsperspektivet, även papperslösa barn. Vad gäller oberoende barnombud så föreslår utredningen att behovet av och förutsättningarna ska utredas men om socialtjänsten ska klara av att leva upp till det stärkta barnrättsperspektivet och kunna tillgodose barnets bästa för *alla* barn, ser vi att ett lokalt barnombud är en förutsättning. Svenska Röda Korset anser att det finns tillräckligt underlag för att göra bedömningen att behovet av barnombud är klarlagt.

Svenska Röda Korset tillstyrker förslagen om det förtydligade barnrättsperspektivet med kompletterande rekommendation om att regeringens lagförslag ska innehålla förslag om oberoende barnombud.

20.4 Regleringen av äldreomsorgen:

I direktivet för utredningen ingick att se över möjligheten med en särlagstiftning för äldreomsorgen. Utredningens bedömning är att det finns flera fördelar med en fortsatt reglering i socialtjänstlagen. Svenska Röda Korset har mycket verksamhet med äldre över hela landet, det handlar om hälsofrämjande verksamhet, besöksverksamhet, anhörigstöd och ett starkt fokus på att bryta isolering och ensamhet som är vanligt bland äldre. Vi ser även ett ökat antal äldre som söker sig till våra verksamheter för att tillgodose grundläggande humanitära behov som tak över huvud, mat och kläder. Svenska Röda Korset har under en lång tid identifierat äldres utsatthet och brister inom omsorgen. Sedan våren 2020 och Coronapandemins utbrott i Sverige har bristerna inom äldreomsorgen blivit extremt tydliga för oss alla i Sverige.

Svenska Röda Korset hänvisar till Coronakommissionens delbetänkande och slutsatser gällande allvarliga brister och behov inom äldreomsorgen och ställer oss positiva till regeringens uppdrag om att utreda ett förslag om en äldreomsorgslag

som kompletterar socialtjänstlagen samt vid behov lämna förslag som stärker tillgången till medicinsk kompetens inom äldreomsorgen

22.3.2 Ansvarsfördelningen för personer med missbruk och beroende:

Svenska Röda Korset möter ofta människor som faller mellan stolarna och just missbruks- och beroendevård är något som flera av de vi möter har svårt att få tillgång till. Exempelvis i våra verksamheter för människor i hemlöshet har personer ofta en komplex problematik som bottnar i både psykisk ohälsa och missbruk och då bOLLAS de ofta mellan region och kommun vilket ibland resulterar i att personen inte får någon hjälp alls. Vår erfarenhet är att otydligheten i ansvarsfördelningen mellan region och kommun är en av anledningarna till de hinder som uppstår.

Svenska Röda Korset anser det därför olyckligt att utredningen inte kommit till någon slutsats i frågan men vi välkomnar en fortsatt utredning enligt förslaget.

Övriga synpunkter

Utöver det som redan lagts fram där vi kommenterar specifika förslag från utredningen önskar Svenska Röda Korset dessutom tillägga följande:

Socialt ansvarig samordnare

Utredningen har lämnat frågan om socialt ansvarig samordnare utan förslag. Svenska Röda Korset anser det olyckligt då vi ser att ett krav på en socialt ansvarig samordnare i varje kommun skulle kunna fungera som en garant, en möjlighet att säkerställa kvalitet, samverkan och hållbarhet. När socialtjänstlagen ska återgå till att mer ha karaktären av en ramlag och när insatser utan behovsbedömning och myndighetsutövning ska få större utrymmer ser vi uppenbara risker med rättssäkerhet och kvalitet. En socialt ansvarig samordnare med ett uttalat ansvar för kvalitet och samverkan skulle enligt vad Svenska Röda Korset erfar öka möjligheterna att leva upp till utredningens förslag om förebyggande perspektiv, tillgänglighet och kvalitet.

Svenska Röda Korset rekommenderar att regeringen i lagförslaget ska inkludera förslag om Socialt ansvarig samordnare i varje kommun

Ekonomiskt bistånd - försörjningsstöd

I uppdraget att se över socialtjänstlagen ingick inte att se över de delar i socialtjänstlagen som avser ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd) och regelverk kopplat till det. Inte heller bestämmelserna om stöd till och krav på personer som tar emot försörjningsstöd ingick.

Svenska Röda Korset erfar att vi och andra organisationer från civilsamhället under de senaste åren fått ta ett allt större ansvar för materiellt stöd sås som mat, tak överhuvud och annat materiellt stöd för att tillgodose grundläggande humanitära behov hos enskilda och familjer i utsatthet. Det visar på att det finns stora luckor i det offentligas förutsättningar att möta behov vad gäller försörjning och materiella behov.

Vi ser särskilt att fattigdom, hemlöshet och vräkningar där barn påverkas ökar, med negativa konsekvenser för barnets hälsa, utveckling och möjligheter att tillgodogöra sig annat stöd. Många av de barn som berörs riskerar växa upp under väldigt ogynnsamma förhållanden vilket medför konsekvenser både på individ och samhällsnivå.

För att barnrättsperspektivet och det förebyggande arbetet ska kunna stärkas behöver därför regelverket för försörjningsstöd också ses över och harmoniseras med övrigt bistånd och insatser, med utgångspunkt i målparagrafen och barnkonventionen.

Svenska Röda Korset rekommenderar att regeringen tillsätter en tilläggsutredning för att även se över det ekonomiska biståndet inom Socialtjänstlagen.

Kommunala insatser enligt socialtjänstlagen i samband med vård som inte kan anstå för papperslösa personer

Svenska Röda Korset möter dagligen papperslösa personer som befinner sig i Sverige och enligt svensk lagstiftning har dessa personer rätt till regiondriven

sjukvård som inte kan anstå.³ Vård ges bland annat för att motverka mer allvarliga sjukdomstillstånd och för att undvika mer resurskrävande vård. Sjukvård och följdinsatser kopplat till sjukdomar och skador där även måttlig fördröjning kan innebära allvarliga följder för patienten ingår i begreppet vård som inte kan anstå.

I Sverige ges viss sjukvård och uppföljande vårdinsatser även av kommuner. Svenska Röda Korset möter därför personer som är i behov av kommunala insatser till följd av olika sjukdomsförlopp men där vi ser att man nekas behövliga insatser. Som exempel kan nämnas papperslösa personer som är i behov av missbruksvård som nekats akut avgiftning av region, på grund av att regionen inte kan remittera till behövlig eftervård i kommunal regi. Enligt HSL 16 kap 3 § ska regionen ingå överenskommelse med kommunen om samarbete i fråga om personer med missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel, men detta samarbete verkar inte ske när det handlar om papperslösa personer. Detta trots vedertagen kunskap om att personer med omfattande missbruksproblem kan få mer allvarliga eller livshotande hälsotillstånd om behövliga insatser uteblir. Särskilt utsatta är ensamkommande unga där vi uppmärksammat denna problematik.

En annan målgrupp är papperslösa äldre som hamnar på sjukhus med anledning av allvarigare sjukdomar såsom stroke och demens. Efter sjukhusvård är dessa personer ofta i behov av eftervård, vilken behöver ske i patientens hem i samverkan mellan region och kommun. Ett exempel är hemsjukvård. I HSL 12 kap 2 § står det att kommunen får erbjuda den som vistas i kommunen hälso- och sjukvård i hemmet (hemsjukvård) i ordinärt boende och i sådant särskilt boende som avses i 5 kap 5 § tredje stycket socialtjänstlagen. Det står också enligt HSL 16 kap 4 § att När den enskilde har behov av insatser både från hälso- och sjukvården och från socialtjänsten, ska regionen tillsammans med kommunen upprätta en individuell plan. Här ser vi att äldre papperslösa nekas insatser enligt socialtjänstlagen och därmed inte får den vård och stöd de är i behov av. Konsekvensen blir att patientens anhöriga istället behöver ge det stöd som vanligtvis ges via kommunens socialtjänst.

---

³ Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd

Svenska Röda Korset har flera exempel på anhöriga med uppehållstillstånd i Sverige som har fått säga upp sig från ordinarie arbeten för att kunna vårda äldre anhöriga i hemmet. Sammanfattningsvis har vi alltså en situation där äldre papperslösa vårdas på sjukhus enligt gällande lag och denna lag omfattar även följdbelopp av sjukdomstillstånd, det vill säga eftervård, men denna eftervård säkerställs inte och vården uteblir.

Svenska Röda Korset möter även papperslösa familjer som har barn med funktionsvariationer, som är i behov av stöd och habilitering via kommunala insatser, där sådana insatser nekats. Detta anser vi vara ytterst anmärkningsvärt, särskilt utifrån det faktum att Barnkonventionen blev svensk lag 1 januari 2020 och enligt Barnkonventionen ska alla barn ha samma rättigheter. Enligt socialtjänstlagen har inte kommuner något lagtvång att ge insatser till papperslösa barn och detta innebär, enligt vår erfarenhet, att insatser nekats. Sen ser vi även fall där insatser beviljas, vilket tyder på skiftande tillämpning. Här föreslår Svenska Röda Korset att man i kommande socialtjänstlag stärker kopplingen till Barnkonventionen och att man förtydligar vikten av att ge kommunala vårdinsatser även till papperslösa barn.

Svenska Röda Korset föreslår att man i kommande sociallagstiftning betonar vikten av att säkerställa kommunala vårdinsatser för papperslösa.

SOL i förhållande till asylsökande/LMA

Idag har asylsökande uttryckligen inte rätt till bistånd enligt SOL. Detta gör att det kan tolkas som att Migrationsverket genom Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl (LMA) ska tillgodose all form av bistånd som annars ges genom SOL och LSS. I vissa fall köper Migrationsverket in tjänster så som särskilt boende för fysiskt funktionshindrade, men detta varierar. Svenska Röda Korset känner till fall där Migrationsverket genom egna resurser i form av boende försöker anpassa för funktionshindrade, vilket ofta inte låter sig göras i tillräcklig utsträckning p.g.a. begränsningar i de asylboenden och lägenheter Migrationsverket har tillgång till.

Svenska Röda Korset rekommenderar därför att rätten till bistånd för personer vars bistånd regleras enligt LMA bör klargöras.

Barn som anhöriga

En stor andel barn växer upp med föräldrar som lider av psykisk ohälsa, missbruk eller funktionsnedsättningar vilket medför att barnets egen situation och hälsa riskerar att påverkas negativt på både kort och lång sikt. Barn till föräldrar som varit med om svårt traumatiserande upplevelser lider ofta själva av så kallad sekundär traumatisering med symptom som liknar föräldrarnas, inklusive sömn- och koncentrationssvårigheter.

Stöd till barn som anhöriga är lagstadgat i HSL men inte i socialtjänstlagen. Enligt en studie från Röda Korsets Högskola lider över 30 % av de migranter som sökt asyl i Sverige av PTSD⁴, vilket tyder på ett stort mörkertal gällande kända fall inom vården. Däremot har en stor andel av dessa personer kontakt med socialtjänsten. *Svenska Röda Korset anser därför att även kommande socialtjänstlag bör kompletteras med lagstadgade skyldigheter att arbeta med barn som anhöriga.*

SVENSKA RÖDA KORSET

Martin Ärnlov
Generalsekreterare

---

⁴ Röda Korsets Högskola 2016, "Nyanlända och asylsökande i Sverige. En studie av psykisk ohälsa, trauma och levnadsvillkor". <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1060355/FULLTEXT01.pdf>